

Dz.U. 1983 nr 30 poz. 143**USTAWA
z dnia 17 grudnia 1974 r.****o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby
i macierzyństwa****Rozdział 1
Przepisy ogólne**

Opracowano na podstawie: tj. Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 143, z 1985 r. Nr 4, poz. 15, z 1986 r. Nr 42, poz. 202, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 35, poz. 192, z 1991 r. Nr 104, poz. 450, Nr 106, poz. 457, Nr 110, poz. 474, z 1995 r. Nr 16, poz. 77, z 1998 r. Nr 162, poz. 1118.

Art. 1.

Świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego na warunkach i w wysokości określonych ustawą przysługują pracownikom i ich rodzinom w razie choroby i macierzyństwa.

Art. 2.

Świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa obejmują:

- 1) zasiłek chorobowy - w razie niezdolności pracownika do pracy wskutek choroby,
- 2) zasiłek wyrównawczy - w razie podjęcia przez pracownika ze względu na stan zdrowia pracy za obniżonym wynagrodzeniem,
- 3) zasiłek porodowy - z tytułu urodzenia dziecka,
- 4) zasiłek macierzyński - w okresie urlopu macierzyńskiego,
- 5) zasiłek opiekuńczy - w razie konieczności osobistego sprawowania przez pracownika opieki nad dzieckiem lub chorym członkiem rodziny.

Art. 3.

1. Świadczenia określone ustawą przysługują z tytułu zatrudnienia pracownika na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Rada Ministrów określi zasady, wysokość i tryb przyznawania świadczeń w razie choroby i macierzyństwa obywatelom polskim delegowanym do pracy za granicą w polskich misjach dyplomatycznych, urzędach konsularnych lub w innych placówkach.

pkt 6 i 7 w art. 2
skreślone

Art. 4.

1. Przepisów ustawy nie stosuje się do:
  - 1) obywateli państw obcych zatrudnionych w obcych misjach dyplomatycznych, urzędach konsularnych lub w międzynarodowych instytucjach i nie mających w Polsce stałego pobytu, jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej,

- 2) małżonka zatrudnionego w zakładzie pracy prowadzonym przez drugiego z małżonków,
  - 3) osób zatrudnionych w zakładzie pracy prowadzonym przez ich najbliższego krewnego lub powinowatego na własny lub wspólny rachunek, jeżeli podlegają - jako osoby współpracujące - ubezpieczeniu na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników lub innych przepisów określających zasady ubezpieczenia osób współpracujących.
2. Osoby zatrudnione przez najbliższego krewnego lub powinowatego i nie podlegające ubezpieczeniu na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników lub innych przepisów określających zasady ubezpieczenia osób współpracujących mają prawo do świadczeń określonych ustawą, jeżeli:
- 1) nie pozostają z nim we wspólnym gospodarstwie domowym,
  - 2) zgłoszone zostały do ubezpieczenia społecznego przed powstaniem okoliczności uzasadniających prawo do tych świadczeń.
3. Za najbliższego krewnego lub powinowatego w rozumieniu ust. 2 uważa się dziecko własne i przysposobione oraz dziecko obce przyjęte na wychowanie, pasierba, wnuka, dziadków, rodzeństwo, teściów, zięcia, synową, szwagra i szwagierkę.

Rozdział 2

Zasiłek chorobowy

Art. 5.

1. Zasiłek chorobowy przysługuje pracownikowi, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania zatrudnienia.
2. Na równi z niezdolnością do pracy z powodu choroby traktuje się niemożność wykonywania pracy:
  - 1) w wyniku decyzji lub orzeczenia właściwego organu albo zakładu służby zdrowia podjętych z przyczyn przewidzianych przepisami o zwalczaniu chorób zakaźnych,
  - 2) z powodu przebywania w zamkniętym zakładzie opieki zdrowotnej w celu leczenia nałogu alkoholizmu albo zależności od środków odurzających lub psychotropowych.

Art. 6.

1. Zasiłek choroby przysługuje również osobie, która stała się niezdolna do pracy po ustaniu zatrudnienia, nie później jednak niż w ciągu:
  - 1) trzech miesięcy - w razie zachorowania na brucelozę, gruźlicę, wściekliznę, zakaźne zapalenie wątroby lub zimnicę,
  - 2) jednego miesiąca - w razie zachorowania na inne choroby, jeżeli niezdolność do pracy trwała bez przerwy co najmniej trzydzieści dni.
2. W wypadkach, o których mowa w ust. 1, zasiłek chorobowy nie przysługuje, jeżeli:

- 1) po rozwiązaniu stosunku pracy pracownik podjął inną działalność zarobkową lub uprawniony jest do zasiłku dla bezrobotnych,
- 2) rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło po wyczerpaniu prawa do zasiłku albo wskutek przejścia na emeryturę lub rentę.

Art. 7.

1. Pracownik nabywa prawo do zasiłku chorobowego:
  - 1) bez względu na okres pozostawania w zatrudnieniu - jeżeli jest zatrudniony na czas nie określony,
  - 2) po przepracowaniu co najmniej jednego miesiąca - jeżeli jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę zawartej na okres próbny, na czas określony lub na czas wykonania określonej pracy.
2. Warunek, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie jest wymagany, jeżeli niezdolność do pracy została spowodowana wypadkiem przy pracy, chorobą zawodową lub przyczynami określonymi w art. 5 ust. 2 pkt 1.

Art. 8.

Zasiłek chorobowy przysługuje przez okres trwania niezdolności do pracy z powodu choroby lub niemożności wykonywania pracy z przyczyn określonych w art. 5 ust. 2 - nie dłużej jednak niż przez sześć miesięcy, a jeżeli niezdolność do pracy spowodowana została gruźlicą - nie dłużej niż przez dziewięć miesięcy.

Art. 9.

1. Do okresu, o którym mowa w art. 8, zwanego dalej "okresem zasiłkowym", wlicza się okresy nieprzerwanej niezdolności do pracy spowodowanej tą samą chorobą lub różnymi chorobami, jak również okresy niemożności wykonywania pracy z przyczyn określonych w art. 5 ust. 2.
2. Do okresu zasiłkowego wlicza się okresy poprzedniej niezdolności do pracy, spowodowanej tą samą chorobą, jeżeli przerwa pomiędzy ustaniem poprzedniej a powstaniem ponownej niezdolności do pracy nie przekraczała trzydziestu dni.

Art. 10.

Jeżeli po upływie okresu zasiłkowego pracownik jest nadal niezdolny do pracy z powodu choroby, a dalsze leczenie lub rehabilitacja rokuje odzyskanie zdolności do pracy, wypłata zasiłku chorobowego ulega przedłużeniu - nie dłużej jednak niż na okres dalszych trzech miesięcy.

Art. 11.

1. Miesięczny zasiłek chorobowy, z zastrzeżeniem ust. 2, wynosi 80% wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru zasiłku.
2. Miesięczny zasiłek chorobowy wynosi jednakże 100% wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru zasiłku, jeżeli niezdolność do pracy:

- 1) powstała wskutek wypadku przy pracy, wypadku w drodze do pracy lub z pracy albo wskutek choroby zawodowej,
  - 2) przypada w czasie ciąży,
  - 3) trwa nieprzerwanie ponad dziewięćdziesiąt dni - począwszy od dziewięćdziesiątego pierwszego dnia niezdolności.
3. Zasiłek chorobowy wypłaca się za każdy dzień niezdolności do pracy, nie wyłączając dni wolnych od pracy.

Art. 12.

1. Podstawę wymiaru zasiłku chorobowego stanowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie wypłacone pracownikowi za okres 6 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym powstała niezdolność do pracy. Podstawę wymiaru zasiłku chorobowego za jeden dzień niezdolności do pracy stanowi jedna trzydziesta część tego wynagrodzenia.
2. Podstawę wymiaru zasiłku chorobowego stanowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie wypłacone pracownikowi za okres 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym powstała niezdolność do pracy, gdy wynagrodzenie ulega znacznemu wahaniu ze względu na charakter pracy lub zasady wynagradzania.
3. Jeżeli prawo do zasiłku chorobowego powstało przed upływem okresów, o których mowa w ust. 1 i 2, podstawa wymiaru zasiłku chorobowego nie może być wyższa niż 250% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Kwotę tę ustala się miesięcznie poczynając od trzeciego miesiąca kalendarzowego kwartału za okres 3 miesięcy, na podstawie przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału, ogłaszanego dla celów emerytalnych.
4. Przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego uwzględnia się składniki wynagrodzenia z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, od których ustalono składkę na ubezpieczenie społeczne.
5. Do ustalenia podstawy wymiaru zasiłku chorobowego przyjmuje się wynagrodzenie po odliczeniu potrąconych przez pracodawcę składek na ubezpieczenia społeczne.

Art. 12a.

1. Jeżeli po upływie 6-miesięcznego okresu zasiłkowego wypłata zasiłku została przedłużona, podstawa wymiaru zasiłku chorobowego, ustalona w myśl art. 12, podlega waloryzacji według następujących zasad:
  - 1) jeżeli przedłużenie wypłaty zasiłku chorobowego nastąpiło w I kwartale kalendarzowym danego roku, podstawa wymiaru zasiłku chorobowego ulega podwyższeniu o procent wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w III kwartale w stosunku do I kwartału ubiegłego roku kalendarzowego,
  - 2) jeżeli przedłużenie wypłaty zasiłku chorobowego nastąpiło w II kwartale kalendarzowym danego roku, podstawa wymiaru zasiłku chorobowego ulega podwyższeniu o procent wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w IV kwartale w stosunku do II kwartału ubiegłego roku kalendarzowego,
  - 3) jeżeli przedłużenie wypłaty zasiłku chorobowego nastąpiło w III kwartale kalendarzowym danego roku, podstawa wymiaru zasiłku chorobowego ulega

- podwyższeniu o procent wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w I kwartale tego roku kalendarzowego w stosunku do III kwartału ubiegłego roku kalendarzowego,
- 4) jeżeli przedłużenie wypłaty zasiłku chorobowego nastąpiło w IV kwartale kalendarzowym danego roku, podstawa wymiaru zasiłku chorobowego ulega podwyższeniu o procent wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w II kwartale tego roku kalendarzowego w stosunku do IV kwartału ubiegłego roku kalendarzowego.
2. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w Monitorze Polskim, w terminie do ostatniego dnia każdego kwartału kalendarzowego, wskaźnik waloryzacji zasiłku chorobowego obowiązujący w następnym kwartale.

Art. 13.

Minister Pracy i Polityki Socjalnej określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) przypadki, w których ze względu na charakter pracy lub zasady wynagradzania za podstawę wymiaru zasiłku chorobowego przyjmuje się wynagrodzenie z okresu wymienionego w art. 12 ust. 2,
- 2) szczegółowe zasady ustalania podstawy wymiaru i obliczania zasiłku.

Art. 14.

1. Zasiłek chorobowy nie przysługuje za okresy niezdolności do pracy, w których pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia. Okresy te wlicza się do okresu zasiłkowego.
2. Zasiłek chorobowy nie przysługuje również za okresy niezdolności do pracy przypadającej w czasie:
  - 1) urlopu bezpłatnego,
  - 2) tymczasowego aresztowania,
  - 3) odbywania kary pozbawienia wolności.

Art. 15.

1. Pracownikowi odsuniętemu od pracy w trybie określonym w art. 5 ust. 2 pkt 1 z powodu podejrzenia o nosicielstwo zarasków choroby zakaźnej zasiłek chorobowy nie przysługuje, jeżeli nie podjął proponowanej mu przez zakład pracy innej pracy nie zabronionej takim osobom, odpowiadającej jego kwalifikacjom zawodowym, lub pracy, do której może być przyuczony.
2. Pracownikowi, z którym rozwiązano stosunek pracy bez wypowiedzenia z powodu stwierdzenia w trybie określonym w art. 5 ust. 2 pkt 1 nosicielstwa zarasków choroby zakaźnej, zasiłek chorobowy nie przysługuje, jeżeli:
  - 1) nie zgłosił się w ciągu siedmiu dni od rozwiązania stosunku pracy w organie do spraw zatrudnienia o skierowanie do pracy albo
  - 2) odmówił podjęcia pracy proponowanej mu przez organ do spraw zatrudnienia odpowiadającej posiadanym przez niego kwalifikacjom zawodowym lub pracy, do której może być przyuczony.

Art. 16.

1. Zasiłek chorobowy nie przysługuje za cały okres niezdolności do pracy, jeżeli niezdolność ta spowodowana została rozmyślnie przez udział w bójce lub pobicie albo w wyniku innego umyślnego przestępstwa lub wykroczenia.
2. Okoliczności, o których mowa w ust. 1, stwierdza się na podstawie orzeczenia sądu lub postanowienia prokuratora o warunkowym umorzeniu postępowania albo orzeczenia kolegium do spraw wykroczeń.

Art. 17.

Pracownikowi, którego niezdolność do pracy spowodowana została nadużyciem alkoholu, zasiłek chorobowy nie przysługuje za okres pierwszych trzech dni tej niezdolności.

Art. 18.

1. Pracownik wykonujący w czasie zwolnienia lekarskiego od pracy inną pracę zarobkową lub uciążliwe czynności mogące przedłużyć okres niezdolności do pracy albo wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia - traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia.
2. Okoliczności, o których mowa w ust. 1, ustala się w trybie przewidzianym w art. ~~art. 19 skreślony~~ 55 ust. 2.

Rozdział 3

Świadczenie rehabilitacyjne

Art. 20.

1. Pracownikowi, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja rokuje odzyskanie zdolności do pracy, przysługuje świadczenie rehabilitacyjne.
2. Świadczenie rehabilitacyjne przysługuje od pierwszego dnia okresu niezbędnego do przywrócenia zdolności do pracy, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy.
3. Okolicznościach, o których mowa w ust. 1 i 2, orzekają komisje lekarskie do spraw inwalidztwa i zatrudnienia. Orzeczenie komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia stanowi podstawę do wypłaty świadczenia rehabilitacyjnego.
4. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej, określa w drodze rozporządzenia zasady i tryb orzekania w sprawach, o których mowa w ust. 1-3.

Art. 21.

1. Świadczenie rehabilitacyjne wynosi 75 % wynagrodzenia, które stanowi podstawę wymiaru zasiłku chorobowego, a jeżeli niezdolność do pracy powstała wskutek wypadku przy pracy, wypadku w drodze do pracy lub z pracy, albo wskutek choroby zawodowej - 100% tego wynagrodzenia, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Jeżeli świadczenie rehabilitacyjne zostało przyznane po upływie 6 miesięcy niezdolności do pracy, podstawa wymiaru zasiłku chorobowego, od której ustala się wysokość świadczenia rehabilitacyjnego, podlega waloryzacji. Przepisy art. 12a stosuje się odpowiednio.

Art. 22.

Przepis art. 53 § 5 Kodeksu pracy stosuje się odpowiednio do pracownika pobierającego świadczenie rehabilitacyjne, jeżeli zgłosi on swój powrót do zakładu pracy niezwłocznie po wyczerpaniu tego świadczenia, choćby nastąpiło to po upływie 6 miesięcy od rozwiązania stosunku pracy.

Art. 23.

Ilekoć w przepisach o ubezpieczeniu społecznym, o zaopatrzeniu emerytalnym, a także w przepisach, które uzależniają uprawnienia od dochodu rodziny, jest mowa o zasiłku chorobowym, należy przez to rozumieć również świadczenie rehabilitacyjne.

Art. 24.

Przepisy art. 11 ust. 3, art. 14, 16 i 18 stosuje się odpowiednio do świadczenia rehabilitacyjnego.

Rozdział 4

Zasiłek wyrównawczy

Art. 25.

1. Zasiłek wyrównawczy przysługuje pracownikowi ze zmniejszoną sprawnością do pracy, którego wynagrodzenie uległo obniżeniu wskutek poddania się rehabilitacji zawodowej w celu adaptacji lub przyuczenia do określonej pracy.
2. W wypadkach, o których mowa w ust. 1, zasiłek wyrównawczy przysługuje przez okres rehabilitacji - nie dłużej jednak niż przez dwadzieścia cztery miesiące.
3. Minister Pracy i Polityki Socjalnej określi w drodze rozporządzenia szczegółowe warunki i zasady przyznawania zasiłku wyrównawczego pracownikom wymienionym w ust. 1.

Art. 26.

1. Zasiłek wyrównawczy przysługuje również pracownikowi, którego wynagrodzenie uległo obniżeniu wskutek podjęcia pracy w tym samym lub innym zakładzie pracy w związku ze stwierdzeniem w trybie określonym w art. 5 ust. 2 pkt 1 nosicielstwa zarazków choroby zakaźnej.
2. W wypadkach, o których mowa w ust. 1, zasiłek wyrównawczy przysługuje przez okres pracy z obniżonym wynagrodzeniem, nie dłużej jednak przez trzy miesiące.

Art. 27.

1. Zasiłek wyrównawczy stanowi różnicę między przeciętnym miesięcznym pełnym wynagrodzeniem z okresu ostatnich 3 miesięcy zatrudnienia przed powstaniem prawa do tego zasiłku a wynagrodzeniem miesięcznym osiąganym podczas pracy w warunkach określonych w art. 25 ust. 1 lub w art. 26 ust. 1.
2. Przy ustalaniu wysokości zasiłku wyrównawczego stosuje się odpowiednio przepisy art. 12 i art. 14 ust. 2.
3. Minister Pracy i Polityki Socjalnej określi w drodze rozporządzenia:
  - 1) przypadki, w których ze względu na charakter pracy lub zasady wynagradzania przyjmuje się za podstawę wymiaru zasiłku wynagrodzenie z okresu wymienionego w art. 12 ust. 2,
  - 2) szczegółowe zasady ustalania podstawy wymiaru i obliczania zasiłku wyrównawczego.

Art. 28.

1. W razie zbiegu prawa do zasiłku wyrównawczego i do świadczenia wyrównawczego, określonego w przepisach o świadczeniach pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, wypłaca się zasiłek wyrównawczy.
2. Zasiłek wyrównawczy nie przysługuje pracownikowi uprawnionemu do emerytury lub renty.

Art. 29.

Minister Pracy i Polityki Socjalnej może określić w drodze rozporządzenia inne wypadki niż wymienione w art. 25 ust. 1 i art. 26 ust. 1, w których przysługuje zasiłek wyrównawczy.

Rozdział 5
Zasiłek porodowy**Art. 30.**

1. Zasiłek porodowy przysługuje pracownicy z tytułu:
  - 1) urodzenia dziecka lub przyjęcia dziecka na wychowanie, jeżeli z tego tytułu korzysta z urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego,
  - 2) urodzenia dziecka lub przyjęcia dziecka na wychowanie i wystąpienia do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego przysposobienia, w okresie korzystania z urlopu wychowawczego lub w okresie przerwy w zatrudnieniu odpowiadającej okresowi urlopu wychowawczego,
  - 3) urodzenia dziecka po ustaniu zatrudnienia, jeżeli rozwiązanie umowy o pracę w okresie ciąży nastąpiło:
    - a) z powodu ogłoszenia upadłości lub likwidacji zakładu pracy,
    - b) z naruszeniem przepisów prawa, a pracownica otrzymała z tego tytułu odszkodowanie.
2. Zasiłek porodowy przysługuje również nie zatrudnionej żonie pracownika, która pozostaje z nim we wspólności małżeńskiej.

Art. 31.

1. Zasiłek porodowy wypłaca się w wysokości 15 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Kwotę tę ustala się miesięcznie poczynając od trzeciego miesiąca kalendarzowego kwartału za okres 3 miesięcy, na podstawie przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału, ogłaszanego dla celów emerytalnych.
2. W razie urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie, zasiłek porodowy przysługuje na każde urodzone dziecko.

Rozdział 6
Zasiłek macierzyński**Art. 32.**

1. Zasiłek macierzyński przysługuje pracownicy uprawnionej w myśl Kodeksu pracy do urlopu macierzyńskiego z tytułu urodzenia dziecka lub do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego z tytułu przyjęcia dziecka na wychowanie.
2. Zasiłek przysługuje za okres urlopu macierzyńskiego lub urlopu udzielonego na warunkach urlopu macierzyńskiego.

Art. 33.

1. Zasiłek macierzyński przysługuje również w razie:
  - 1) urodzenia dziecka lub przyjęcia dziecka na wychowanie i wystąpienia do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego przysposobienia, w okresie korzystania z urlopu wychowawczego lub w okresie przerwy w zatrudnieniu odpowiadającej okresowi urlopu wychowawczego,
  - 2) urodzenia dziecka po ustaniu zatrudnienia, jeżeli rozwiązanie umowy o pracę w okresie ciąży nastąpiło w warunkach określonych w art. 30 ust. 1 pkt 3.
2. W wypadkach, o których mowa w ust. 1, zasiłek macierzyński przysługuje za okres odpowiadający części urlopu macierzyńskiego przypadającej po porodzie.
3. Pracownicy, z którą rozwiązano umowę o pracę w czasie ciąży z powodu ogłoszenia upadłości lub likwidacji zakładu pracy i której nie zapewniono innego zatrudnienia, przysługuje do dnia porodu zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego.

Art. 34.

1. Miesięczny zasiłek macierzyński wynosi 100 % wynagrodzenia.
2. Za każdy dzień urlopu macierzyńskiego lub urlopu udzielonego na warunkach urlopu macierzyńskiego, nie wyłączając dni wolnych od pracy, wypłaca się jedną trzydziestą część zasiłku miesięcznego.
4. Jeżeli w miesiącu kalendarzowym poprzedzającym miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku macierzyńskiego, pracownica pobierała dodatek wyrównawczy na podstawie art. 179 § 2 Kodeksu pracy, przy ustalaniu wysokości zasiłku uwzględnia się również ten dodatek.

5. Do zasiłku macierzyńskiego stosuje się odpowiednio przepisy art. 12 i 14.
6. Minister Pracy i Polityki Socjalnej określi w drodze rozporządzenia:
- 1) przypadki, w których ze względu na charakter pracy lub zasady wynagradzania za podstawę wymiaru zasiłku macierzyńskiego przyjmuje się wynagrodzenie z okresu wymienionego w art. 12 ust. 2,
  - 2) szczegółowe zasady ustalania podstawy wymiaru i obliczania zasiłku.

ust. 3 w art. 34 skreślony

Rozdział 7

Zasiłek opiekuńczy

Art. 35.

1. Zasiłek opiekuńczy przysługuje pracownikowi zwolnionemu od wykonywania pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad:
  - 1) dzieckiem w wieku do lat ośmiu w wypadku:
    - a) nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, przedszkola lub szkoły, do których dziecko uczęszcza,
    - b) porodu lub choroby małżonka pracownika, stale opiekującego się dzieckiem, jeżeli poród lub choroba uniemożliwia temu małżonkowi sprawowanie opieki,
    - c) pobytu małżonka pracownika, stale opiekującego się dzieckiem, w zamkniętym zakładzie opieki zdrowotnej,
  - 2) chorym dzieckiem w wieku do lat czternastu,
  - 3) innym chorym członkiem rodziny.
2. Za członków rodziny, o których mowa w ust. 1 pkt 3, uważa się małżonka, rodziców, teściów, dziadków, wnuki, rodzeństwo oraz dzieci w wieku ponad czternaście lat - jeżeli pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym z pracownikiem.
3. Za dzieci w rozumieniu ust. 1 i 2 uważa się dzieci własne pracownika lub jego małżonka oraz dzieci przysposobione, a także dzieci obce przyjęte na wychowanie i utrzymanie.

Art. 37.

art. 36 skreślony

1. Zasiłek opiekuńczy przysługuje przez okres zwolnienia pracownika od pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki, nie dłużej jednak niż przez okres:
  - 1) sześćdziesięciu dni w roku kalendarzowym - jeżeli opieka sprawowana jest nad dziećmi, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 1 i 2,
  - 2) czternastu dni w roku kalendarzowym - jeżeli opieka sprawowana jest nad innymi członkami rodziny, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 3.
2. Zasiłek opiekuńczy może być przyznany łącznie na opiekę nad dziećmi i innymi członkami rodziny za okres nie dłuższy niż sześćdziesiąt dni w roku kalendarzowym.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się niezależnie od liczby członków rodziny uprawnionych do zasiłku z tytułu sprawowania opieki oraz bez względu na liczbę dzieci i innych członków rodziny wymagających opieki.

Art. 38.

Zasiłek opiekuńczy nie przysługuje, jeżeli poza pracownikiem są inni domownicy mogący zapewnić opiekę dziecku lub choremu członkowi rodziny. Nie dotyczy to jednak opieki sprawowanej przez pracującą matkę nad chorym dzieckiem do lat dwu.

Art. 39.

1. Miesięczny zasiłek opiekuńczy wynosi 80% wynagrodzenia.
2. Do zasiłku opiekuńczego stosuje się odpowiednio przepisy art. 11 ust. 3 oraz art. 12 i 14.
3. Minister Pracy i Polityki Socjalnej określi w drodze rozporządzenia:
  - 1) przypadki, w których ze względu na charakter pracy lub zasady wynagradzania za podstawę wymiaru zasiłku opiekuńczego przyjmuje się wynagrodzenie z okresu wymienionego w art. 12 ust. 2,
  - 2) szczegółowe zasady ustalania podstawy wymiaru i obliczania zasiłku.

Art. 40.

1. Pracownik traci prawo do zasiłku opiekuńczego za okres, na który został zwolniony od pracy, jeżeli wykorzystuje to zwolnienie dla innych celów niż dla sprawowania opieki. ust. 2 w art. 40 skreślony

Rozdział 9

Postępowanie w sprawach zasiłków oraz zasady ich wypłacania

Art. 48.

1. Prawo do zasiłków określonych w ustawie i ich wysokość ustalają oraz zasiłki te wypłacają: rozdziały 7a i 8 (art. 40a-47) skreślone
  - 1) płatnicy składek, którzy zgłaszają do ubezpieczenia chorobowego powyżej 20 ubezpieczonych, z zastrzeżeniem pkt 2,
  - 2) Zakład Ubezpieczeń Społecznych:
    - a) ubezpieczonym, których płatnicy składek zgłaszają do ubezpieczenia chorobowego nie więcej niż 20 ubezpieczonych,
    - b) osobom uprawnionym do świadczeń za okres po ustaniu ubezpieczenia chorobowego.
2. Liczbę ubezpieczonych, o której mowa w ust. 1, ustala się na rok kalendarzowy według stanu na 30 listopada poprzedniego roku kalendarzowego, a w odniesieniu do płatników składek, którzy w poprzednim roku kalendarzowym nie zgłaszali nikogo do ubezpieczenia chorobowego – według stanu na pierwszy miesiąc, w którym dokonali takiego zgłoszenia.

3. Zakład Ubezpieczeń Społecznych kontynuuje po 31 grudnia podjętą wcześniej wypłatę zasiłku, nawet jeśli od 1 stycznia płatnik składek jest zobowiązany, zgodnie z ust. 1, do wypłaty zasiłków.
4. Jeżeli do ustalenia podstawy wymiaru zasiłków przyjmowane jest wynagrodzenie z okresu, za który zakład pracy, zgodnie z przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych, nie miał obowiązku przedkładania imiennego raportu zawierającego zestawienie wypłaconych składników wynagrodzenia, informacje te zakład pracy przedkłada na odrębnym zaświadczeniu, którego wzór określi minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

Art. 49.

1. Pracownik, któremu zasiłki określone w ustawie wypłaca zakład pracy, może wystąpić z wnioskiem do oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o ustalenie uprawnień do zasiłku, jeżeli uważa, że zostały naruszone przez zakład pracy jego uprawnienia w tym zakresie.
2. Z wnioskiem o ustalenie uprawnień do zasiłku przysługującego pracownikowi może wystąpić do oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych także zakład pracy.
3. Środki odwoławcze od ustaleń oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, o których mowa w ust. 1 i 2, określają odrębne przepisy.

Art. 50.

1. Przy ustalaniu prawa do zasiłku dowody stwierdzające czasową niezdolność do pracy z powodu choroby, przewidywaną datę porodu, chorobę członka rodziny powodującą konieczność sprawowania opieki, okres pobytu w zamkniętym zakładzie opieki zdrowotnej - stanowią odpowiednie zaświadczenia lekarskie.
2. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych określa w drodze rozporządzenia zasady i tryb orzekania oraz zasady kontroli orzecznictwa lekarskiego w sprawach, o których mowa w ust. 1.
3. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych może określić inne wymagane dowody, poza wymienionymi w ust. 1, stanowiące podstawę wypłaty zasiłków.

Art. 51.

Zasiłki porodowe wypłaca się niezwłocznie po zajściu okoliczności uzasadniających wypłatę tych zasiłków; pozostałe zasiłki zakłady pracy wypłacają w terminach przyjętych dla wypłaty wynagrodzeń, a oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych bieżąco po stwierdzeniu uprawnień. Zasiłki te wypłaca się nie później jednak niż w ciągu 30 dni od daty złożenia dokumentów niezbędnych do stwierdzenia uprawnień do zasiłków.

Art. 52.

1. Zasiłki wypłaca się osobie, której zasiłki te przysługują, lub osobie przez nią upoważnionej albo osobie, do której rąk wypłaca się wynagrodzenie pracownika.
2. Jeżeli pracownik przebywa w zakładzie leczenia zamkniętego, zasiłki wypłaca się jego małżonkowi lub osobie sprawującej opiekę nad jego dziećmi.

3. W razie śmierci pracownika przed podjęciem należnego mu zasiłku, zasiłek wypłaca się osobom uprawnionym do podjęcia wynagrodzenia pracownika.

Art. 53.

1. Wypłatę zasiłku wstrzymuje się, jeżeli prawo do zasiłku ustało albo okaże się, że prawo takie w ogóle nie istniało.
2. Jeżeli bezpodstawną wypłatą zasiłku nastąpiła z winy pracownika lub wskutek okoliczności, o których mowa w art. 16-18 oraz art. 40, wypłacone kwoty podlegają potrąceniu z należnych pracownikowi zasiłków bieżących lub ściągnięciu w trybie egzekucji administracyjnej.
3. Decyzja oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie zwrotu bezpodstawnie pobranych zasiłków stanowi tytuł wykonawczy w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 54.

1. Prawo do zasiłku chorobowego, wyrównawczego, macierzyńskiego, opiekuńczego przedawnia się po upływie sześciu miesięcy od ostatniego dnia okresu, za który zasiłek przysługuje.
2. Prawo do zasiłku porodowego przedawnia się po upływie sześciu miesięcy od dnia, w którym prawo to powstało.
3. Jeżeli niezgłoszenie roszczenia o wypłatę zasiłku nastąpiło z przyczyn niezależnych od osoby uprawnionej, termin sześciu miesięcy liczy się od dnia, w którym ustała przeszkoda uniemożliwiająca zgłoszenie roszczenia.
4. Jeżeli niewypłacanie zasiłku w całości lub w części było następstwem błędu zakładu pracy albo oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, prawo do zasiłku przedawnia się po upływie trzech lat.

Art. 55.

1. Zakłady pracy obowiązane są przy udziale zakładowych organizacji związkowych i organów służby zdrowia systematycznie analizować kształtowanie się absencji chorobowej i jej przyczyny oraz podejmować odpowiednie środki w celu ich usunięcia.
2. Zakłady pracy oraz organy ubezpieczeń społecznych są uprawnione do kontrolowania, czy pracownicy wykorzystują zwolnienia od pracy zgodnie z ich celem.
3. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej ustali wytyczne w sprawie zasad i trybu kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy.

Art. 56.

Przepisy art. 48-55 stosuje się odpowiednio do świadczenia rehabilitacyjnego.

Art. 57.

1. Świadczenia określone w ustawie mogą być przyznane w drodze wyjątku, jeżeli wskutek szczególnych okoliczności nie są spełnione warunki wymagane do przyznania tych świadczeń.
2. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustala zasady i tryb przyznawania świadczeń w drodze wyjątku.

Art. 57a.

1. Jeżeli niezdolność pracownika do pracy uzasadniająca wypłatę zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego została spowodowana przez inną osobę w wyniku popełnienia przez nią umyślnego przestępstwa lub umyślnego wykroczenia, oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych albo zakład pracy może dochodzić od sprawcy zwrotu wypłaconego zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego.
2. Okoliczności, o których mowa w ust. 1, stwierdza się na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu lub kolegium do spraw wykroczeń albo na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu lub kolegium do spraw wykroczeń albo na podstawie prawomocnego postanowienia prokuratora o warunkowym umorzeniu postępowania.

Rozdział 10**Przepisy szczególne****Art. 58.**

1. Przepisy ustawy stosuje się odpowiednio do:
  - 1) adwokatów z tytułu pracy w zespołach adwokackich,
  - 2) członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, z uwzględnieniem przepisów dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1983 r. Nr 27, poz. 135).
2. Przepisy ustawy, z wyjątkiem przepisów dotyczących zasiłku wyrównawczego i opiekuńczego, stosuje się również do osób wykonujących pracę nakładczą, spełniających warunki wymagane do uznania ich za pracowników w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.
- 2a. Przepisy ustawy stosuje się odpowiednio do osób odbywających zastępcze formy służby wojskowej oraz do osób wykonujących odpłatnie pracę na podstawie skierowania do pracy, w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania.
- 2b. Prawo do zasiłków przysługujących osobom odbywającym zastępcze formy służby wojskowej ustalają oraz zasiłki te wypłacają płatnicy składek na ubezpieczenie chorobowe.
3. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia rozciągnąć przepisy ustawy na osoby duchowne oraz członków zakonów wykonujących niektóre prace w ramach organizacji kościelnej lub zakonnej i określić zasady stosowania tych przepisów.

Art. 60.

art. 59 skreślony

Ustawa nie narusza przepisów szczególnych regulujących odmiennie zasady przyznawania, ustalania wysokości i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego.

Rozdział 11
Przepisy końcowe**Art. 61.**

W sprawach unormowanych niniejszą ustawą tracą moc wszelkie przepisy, a w szczególności:

- 1) ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 51, poz. 396, z 1934 r. Nr 95, poz. 855, z 1936 r. Nr 3, poz. 24, z 1938 r. Nr 3, poz. 15, Nr 26, poz. 227 i Nr 29, poz. 258, z 1939 r. Nr 71, poz. 476, z 1944 r. Nr 4, poz. 19, Nr 5, poz. 24 i Nr 9, poz. 44, z 1945 r. Nr 43, poz. 240, z 1946 r. Nr 4, poz. 28 i Nr 6, poz. 57, z 1947 r. Nr 2, poz. 4 i Nr 66, poz. 413, z 1948 r. Nr 27, poz. 183, z 1949 r. Nr 18, poz. 109, z 1950 r. Nr 36, poz. 333 i 334 oraz Nr 44, poz. 407, z 1951 r. Nr 17, poz. 138, Nr 41, poz. 313 i Nr 67, poz. 466, z 1954 r. Nr 22, poz. 78 i Nr 30, poz. 116, z 1958 r. Nr 35, poz. 154, z 1968 r. Nr 3, poz. 6 i 12 oraz z 1972 r. Nr 27, poz. 190 i 191).
- 2) dekret z dnia 29 września 1945 r. o uiszczaniu przez pracodawców całości składek na ubezpieczenie społeczne i na Fundusz Pracy (Dz.U. Nr 43, poz. 248),
- 3) ustawa z dnia 1 marca 1949 r. o zmianie niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 18, poz. 109 oraz z 1958 r. Nr 23, poz. 97),
- 4) ustawa z dnia 6 czerwca 1958 r. o zwalczaniu nadużyć w zakresie wykorzystywania zaświadczeń o czasowej niezdolności do pracy (Dz.U. z 1968 r. Nr 7, poz. 43),
- 5) art. 14, 15 i art. 23 ustawy z dnia 22 kwietnia 1959 r. o zwalczaniu gruźlicy (Dz.U. Nr 27, poz. 170),
- 6) art. 8 ust. 3 i 4 oraz art. 18 ustawy z dnia 13 listopada 1963 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych (Dz.U. Nr 50, poz. 279 oraz z 1971 r. Nr 12, poz. 115),
- 7) ustawa z dnia 28 stycznia 1968 r. o zmianie i uzupełnieniu przepisów w sprawie nieuzasadnionej absencji w pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 12),
- 8) ustawa z dnia 6 lipca 1972 r. o podwyższeniu zasiłków przysługujących z ubezpieczenia społecznego w razie choroby pracownika (Dz. U. Nr 27, poz. 191).